

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 40.

Lördagen den 22 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 147, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under fjärde huvudtiteln.

Punkterna 1 och 2.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter bankoutskottets utlåtanden nr 52—56 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 66 och 67.

§ 4.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfartstraktat.

Genom en den 14 maj 1926 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 223, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över handels- och utrikesdepartementsärenden för den 11 och över handelsärenden för den 14 maj 1926 samt med överlämnande av en sistnämnda dag undertecknad handels- och sjöfartstraktat mellan Sverige och Tyska riket med till densamma hörande slutprotokoll och särskilt protokoll rörande vissa varuprover, äskat riksdagens godkännande av berörda traktat och protokoll.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfartstraktat.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, meddela det av Kungl. Maj:t äskade godkännandet av ovanberörda traktat och protokoll.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lindman: Herr talman. När den tyska handelstraktaten nu skall behandlas av kammaren, ligger framför oss ett utskottsbetänkande, som icke är åtföljt av någon reservation. Utskottet har ansett, att traktaten bör godkännas, och jag må för min del säga, att ändringar kunna ju icke göras. Vid

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

behandlingen av frågan föranledes man emellertid till att göra åtskilliga re-
flexioner, som åtminstone jag för min del, herr talman, icke kan undertrycka
vid detta tillfälle.

Det gäller här en principiell fråga, nämligen hur vi i vårt land, när vi ha
att förhandla med främmande makter i dylika viktiga angelägenheter, gå till
väga i jämförelse med de andra nationer, med vilka vi ha att förhandla. Här
har man nu funnit, att Tyska riket har i god tid före förhandlingarna med
andra länder vidtagit väsentliga förhöjningar i sina tulltariffer, under det
att vi i vårt land icke vidtagit några som helst motåtgärder. Våra motstån-
dare ha beväpnat sig med förhöjda tulltariffer, medan vi å vår sida icke gjort
någonting. Utgångsläget för våra underhandlare har sålunda icke varit det-
samma som vid uppgörandet av den svensk-tyska handelstraktaten 1911 utan
har för vår del varit väsentligt förändrat. Vi ha våra tariffer oförändrade under
det att man i Tyskland väsentligt höjt sina. Det är uppenbart, att man i Tysk-
land med uppmärksamhet följer, vad som tilldrar sig i ett land, med vilket
man har att ingå viktiga förhandlingar, och naturligtvis har man i Tyskland
haft full kännedom om läget i Sverige och den utomordentliga motviljan här
för att över huvud taget göra något för att skapa ett bättre utgångsläge vid
förhandlingarnas upptagande.

Jag tillät mig, herr talman, vid remissdebatten i fjol påpeka detta förhål-
lande. Jag kan icke neka mig nöjet att nu få erinra kammaren något om de
ord, jag fällde vid denna remissdebatt. Jag framhöll då, att vårt land stod
inför viktiga traktatförhandlingar med länder, som noga hade förberett eller
förberedde sina blivande tullförslag mot oss. Jag kunde icke underlåta att vid
detta tillfälle giva uttryck åt den tanken, huru lyckligt det vore, att även vi
i tid förberedde oss i detta hänseende. Jag tillfogade längre fram i anförandet,
att vad jag med detta åsyftade icke vore några vidgade protektionistiska åtgär-
der för vår industri, ty i den punkten var ju riksdagens ställning klar,
utan jag åsyftade den frågan, huruvida regeringen till skydd och stöd för våra
exportnärningar, både industri, jordbruk och sjöfart, vid kommande traktatför-
handlingar hade för avsikt att skaffa oss ett bättre vapen än det vi då ägde,
exempelvis genom en dubbeltariff. Ingenting i den vägen behagade man iakt-
taga, medan de tyska förhandlarna nu mött oss med en reviderad tysk tull-
taxa, i vilken ett par hundra olika tariffer hade blivit förhöjda. Ja, resultatet
ha vi ju fått i den föreliggande traktaten. Resultatet är, att vi fått väsentligt
högre tariffer på våra exportvaror till Tyskland, än vad vi annars skulle kun-
nat komma i åtnjutande av, och att vi fått ge efter ifråga om vissa tariffer i
den svenska tulltaxan, sålunda ifråga om tariffer, vilka funnits redan i den
svensk-tyska handelstraktaten 1911.

Nu, herr talman, skall jag be att få skynda mig att tillägga, att jag med
det klander, som jag här framfört och det som jag ytterligare ber att på ett
par särskilda punkter få framställa, icke vill rikta några anmärkningar mot
de svenska underhandlarna. Att inga åtgärder, som jag nyss nämnde, blivit
vidtagna, har icke berott på underhandlarna utan har berott dels på den
regering, som icke förberett sig i tid för dessa förhandlingar, och dels natur-
ligtvis också på den riksdagsmajoritet, som icke under några förhållanden kan
eller vill göra någonting för att stärka Sveriges ställning i ett fall sådant
som detta.

I den kungl. propositionen, som har behandlats i utskottsbetänkandet, finner
man uttalat, att anledningen till att de tyska tullarna höjts så väsentligt var
till stor del den, att man ville ytterligare stärka den tyska generaltariffen i
dess egenskap av ett traktatpolitiskt kampmedel. Vad har nu detta gått ut
över? Jo, det har i främsta rummet gått ut över tvenne viktiga punkter i tull-
taxan, nämligen å ena sidan järn och stål samt å andra sidan jordbruksproduk-

ter. Det framhålles också här i den kungl. propositionen, att omläggningen av den tyska tulltaxan har hårt träffat den svenska järnexporten, som till stor del består av kvalitetsstål av olika slag. Men det säges även att jordbrukstullarna ha blivit underkastade kraftiga höjningar. Det är således på dessa punkter, som man egentligen har att undersöka vad resultatet har blivit.

Ser jag då på de förstnämnda varuslagen, järn och stål, finner jag, att i den nya tyska tulltaxan har man specificerat de olika slagen mycket mer och man har vidtagit högst betydande, ja, mycket väsentliga tullförhöjningar på järn- och stålvaror. Därtill kommer, som herrarna finna å sid. 28 i bevillningsutskottets betänkande, att man från Sveriges sida har att räkna med tilläggstullar på vissa varor. Sålunda skall under tulltaxerubrikerna 784 och 785 A utgå en tilläggstull av en riksmark per 100 kg. för stålsorter av 0.8 % kolhalt och däröver samt vidare för s. k. låglegerade stålsorter en tilläggstull av mark 1:50 för 100 kg. Det är på dessa järn- och stålvaror, som en väsentlig del av Sveriges export faller. Den del av utförseln under rubrikerna 784 och 785 A, vilken skulle drabbas av tilläggstullen, uppgick sålunda 1913, d. v. s. före kriget, till över 10,000 ton, sålunda en betydande kvantitet.

Nu skall jag, herr talman, skynda mig att tillägga, att undantag gjorts ifråga om dessa tilläggstullar, så att de tills vidare icke gälla stål i stänger. Man förstår, att när till en tull, som redan i och för sig är utomordentlig hög och verkar ytterst försvårande på den svenska exporten av stål till Tyskland, kommer ett tillägg av 10 å 15 mark per ton, skall detta i allra högsta grad ytterligare försvåra den svenska exporten. Det undandrar sig allt bedömande, när dessa tilläggstullar kunna komma att genom eventuella förhandlingar minskas — att de skola komma att borttagas, vågar jag väl knappast tänka mig, såvida man icke vill vidtaga kraftiga åtgärder. Det är mycket sannolikt, att vi komma att stå med dessa tilläggstullar ganska länge till men för den svenska exporten.

När man nu, herr talman, betänker, i vilket läge den svenska exporten av järn- och stålvaror och över huvud taget den svenska järn- och stålhanteringen befinner sig, kan man förstå de bekymmer, som hysas av alla dem, som ha med denna hantering att göra, enkannerligen järnkontoret såsom målsman och talesman för den svenska järnhanteringen. Det har heller icke underlåtit att göra sina påpekanden med anledning av den tulltariff och de tilläggstullar, som här äro ifråga. Jag kan icke göra annat än uttala mina starka bekymmer över, att så har blivit fallet. Exporten av järn och stål har gått ned till hälften av vad den var före kriget. Då förstår man, vad den svenska järnhanteringen för närvarande måste undergå för en lidandets process och hur det skall verka både på järnhanteringen själv och alla som äro anställda inom densamma. Det hade därför varit mycket önskvärt, om här hade kunnat åstadkommas något bättre. Jag vill, herr talman, uttala den förhoppningen, att regeringen verkligen vill insätta sin kraft på att få bort dessa tilläggstullar. Det är efter min mening icke omöjligt att kunna genom ett visst uppträdande gentemot Tyskland vinna framgång för en väsentlig reduktion eller ett borttagande av dem.

Bevillningsutskottet uttalar i sitt betänkande beträffande järnhanteringsintressen, att de i flera delar icke vunnit önskvärt beaktande, och samma ömdöme faller bevillningsutskottet jämväl beträffande jordbrukets intressen. När man ser de tyska tulltarifferna beträffande jordbruksprodukter, kan man icke göra annat än fråga sig, om vi egentligen vunnit någonting för jordbruksnäringsens del genom den tulltaxa, som här föreligger. Om man ser på själva tarifferna, så finner man, att, för att nu t. ex. tala om spannmål, tulltarifferna för råg, vete, korn och havre, där nu de gällande tarifferna enligt den ändrade tulltaxan äro 3 mark och 3:50, enligt det nya traktatförslaget blivit

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.

(Forts.)

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

bundna vid 6 mark och 6:50, vilket innebär en fördubbling. Ser man på en av de artiklar, som för jordbruket väl är bland de förnämsta exportartiklarna, nämligen kött, så uppgick exporten därav enligt den kungl. propositionen för år 1924 till nära 5 miljoner kronor. Man finner nu, att de tulltariffer, som för nämnda varuslag finnas och som gälla sedan den 1 oktober 1925, uppgå till 21 och 24 mark. De ha nu blivit bundna vid 32 mark och 37:50. Om man tänker litet på vad det betyder och över huvud taget tänker på priserna på kött och fläsk, som ligga inom denna rubrik, så kan man förstå, herr talman, att när man får tullsatserna på dessa varor bundna vid 32 mark och 37:50, har jordbruket icke mycken glädje av den uppgörelse, som här har blivit träffad.

Nu vet jag ju mycket väl, att det kan hända, men det beror icke på oss, att den autonoma tyska tulltariffen för jordbruksprodukter, som skulle träda i tillämpning längre fram, kanske icke kommer i tillämpning, beroende på att den på grund av traktatförhandlingar med andra länder möjligen kan undergå väsentliga nedsättningar eller kanske beroende därpå, att den tyska riksdagen icke kommer att slutligt stadfästa den. Men detta är ett förhållande, varöver vi icke ha någon hand. Vi kunna icke öva inflytande i någotdera av dessa fall.

Jag kan, herr talman, icke gärna instämma i departementschefens lovprisande av sitt eget verk i slutet av den kungl. propositionen, där han säger, att denna traktat otvivelaktigt innebär betydande förmåner för Sveriges näringsliv. Jag tror, att om denna traktat av riksdagen antages, som jag förmodar blir fallet, kan man säga att den i de delar, som jag nyss här kritiserat, kan komma att få mycket ledsamma påföljder. Det är icke möjligt för mig, herr talman, att gå igenom ytterligare punkter. Jag skall emellertid i rättvisans namn tillägga, att det är två saker i denna traktat, som alldeles särskilt har tilltalat mig såsom vunna fördelar, nämligen att gatsten, som är en synnerligen stor exportartikel till Tyskland, har blivit befriad från tysk införseltull och att den inhemska sjöfarten har blivit undantagen, så att tyska fartyg icke kunna idka sjöfart mellan svenska hamnar. Detta är onekligen fördelar. Men skulle man fälla ett totalomdöme om denna traktat, måste jag säga, att den kan och får enligt min mening icke betraktas annat än såsom för Sverige synnerligen oförmånlig.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Bengtsson* i Kullen, *Anderson* i Storegården, *Björkman* och *Holmgren*.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Svensson**: Herr talman, mina damer och herrar! Herr Lindman framförde i början av sitt anförande, nu såsom tidigare vid många tillfällen i denna kammare, den åsikt han rent principiellt hyser om olämpligheten av den handelspolitik, som vårt land har gått in för, i det att vi ej ha inrättat vår tulltaxa såsom ett vapen för handels-traktatförhandlingarna. Han drog den slutsatsen av sitt resonemang, att vi säkerligen skulle i det konkreta fall, varom nu är fråga, ha kunnat nå ett annat resultat, om vi gått till väga på det sätt som han förordade.

Jag vill för min del inte låta detta principiella resonemang stå oemotsagt. Det är säkerligen på det sättet, att den politik, som herr Lindman förordar, inte skulle vara ägnad att främja våra intressen. Jag vill påpeka, att för vårt lands vidkommande måste huvudsyftet för vår handelspolitik vara, liksom för övrigt för alla mindre länder, att uppnå mest gynnad nations ställning. Givetvis äro vederbörande länders absoluta tullsats i och för sig av betydelse, men viktigast är ändå, att vi inte komma i en sämre ställning än någon av våra med-tävlare på ifrågasvarande marknader. Detta huvudsyfte ha vi nått i detta fall,

liksom vi ha gjort det i stort sett genom vår handelspolitik. Vi åtnjuta mest gynnad nations ställning i strängt taget alla länder. Vi ha denna ställning i alla europeiska länder utom i Finland, och vi ha den i så gott som alla utomeuropeiska länder. Vi ha faktiskt mitt i det handelspolitiska slagsmål, som etablerats i världen efter kriget, kunnat bibehålla många viktiga mest-gynnad-nations-avtal av äldre datum, och vi ha kunnat träffa en hel rad nya utan att bringa någon annan kompensation än den som ligger däruti, att vederbörande länder hos oss bli behandlade som mest gynnad nation. Hade vi gått över till en annan handelspolitik, det vill säga till en aggressiv handelspolitik, och inrättat vår tulltaxa med hänsyn till att den skulle utgöra ett handelspolitiskt stridsmedel, så skulle detta givetvis gent emot oss ha framkallat motåtgärder, som nu icke ha skett, och det är ganska sannolikt att våra chanser icke därigenom skulle ha gagnats, utan snarare tvärtom. En jämförelse mellan resultatet av vår metod och den metod, som ett par andra med oss jämförliga industriländer i Europa använt, utfaller inte till nackdel för oss. Jag tror att det måste sägas, att både Belgien och Schweiz, som tillämpat en annan politik, inte därmed ha erhållit så gynnsamma resultat som vi.

Jag måste sålunda gent emot herr Lindman hävda den åsikten, att vår passiva tullpolitik ur handelspolitisk synpunkt inte varit till skada, utan till gagn.

Det är riktigt att det nu föreliggande avtalet inte i alla punkter på ett tillfredsställande sätt tillgodoser de svenska krav, som man med rätta har krävt få tillgodosedda, och som det varit ytterst betydelsefullt att få tillgodosedda. Men jag vågar hysa den bestämda uppfattningen, att det är det bästa avtal, som för ögonblicket kan åvägabringas, och min uppfattning är, att det skall visa sig vara vårt näringsliv till stort gagn. Jag hyser också den uppfattningen, och detta i anslutning till vad utskottet har anfört, att detta avtal skall visa sig vara en grundval för en utveckling av våra handelsförbindelser med Tyskland, i vilken utveckling våra intressen skola bli bättre tillgodosedda, än vad de för ögonblicket äro.

Jag anser således, att kammaren och riksdagen göra rätt genom att nu bifalla utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman! Den förste ärade talaren, vårt partis ledare amiral Lindman, har redan givit uttryck åt de betänkligheter, som från jordbrukshåll likasåväl som från industrihåll ha rests emot förslaget. Jag skall därför, herr talman, inte gå in i några detaljer, men jag skall be att få framhålla, att det har från industrihåll, särskilt från västra Sverige genom Göteborgs industrikammare, kommit skrivelser, som med skarpa framhållit farhågorna i detta fall. Det är alldeles särskilt i ett avseende som man där har reagerat, och det är inför den hast, med vilket detta förslag drivits igenom. Man har påstått, att visserligen har särskilt industrien tillfrågats förut och under hand, men varken industrien eller jordbruket har haft tillfälle att på den korta tid, som stått till buds, taga ställning till förslaget, yttra sig över det och överväga dess följder. Och det må inte förvåna herr statsrådet, när man känner den oerhörda makt som ligger i det tyska näringslivets grepp på andra marknader, att man ställer sig betänksam för att utan det andrum, som är nödvändigt, godtaga ett förslag sådant som det föreliggande. Det finns detaljer däri rörande ökade möjligheter till lättnad i avseende på försäljningsanordningar och sådant, som den med oss förhandlande makten har fått, och som de personer, som äro målsmän för svenskt näringsliv, med rätta frukta komma att få ett inflytande, som måhända inte herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet har tänkt sig in i.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.

(Forts.)

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

Det är emot detta, att man i en pingststämning, i en decimerad kammare och omedelbart inför de resor, som nu skola anträdas, skall taga ställning till en fråga av den räckvidd, som den föreliggande har, som man reagerar.

Herr statsrådet yttrade, att om vi hade skaffat oss kamptullar, så skulle denna vår åtgärd ha framkallat motåtgärder. Jag skall be att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på att dessa motåtgärder redan äro träffade. Tyskarna ha höjt sina tullar med bortåt hundra procent för att på dem sedan ha en prutmän, och detta gäller såväl jordbrukets artiklar som industriens. Jag kan inte dela den uppfattningen, att en aggressiv tullpolitik skulle ha varit till skada för oss. Jag hyser en annan uppfattning i detta fall såväl som beträffande försvaret. Jag tror inte på riktigheten av att ett land avvecklar sitt försvar och sedan tävlar med andra länder i försvarshänseende genom att vara passivt och genom att göra ingenting. Få vi den friskarearmé, som jag förmodar blir fallet, om det nuvarande statsrådet och chefen för försvarsdepartementet får en tillräckligt lång regeringstid, så komma vi också på det området att stå lika försvarslösa, som vi stå i den uppgörelse, som vi nu behandla. Vi ha bibehållit status quo. Andra länder gå i fältrustning emot oss. Och vi ha bara en liten friskara att mönstra upp i det handelspolitiska kriget, liksom vi väl förr eller senare få det även på andra områden.

Jag tillät mig fästa uppmärksamheten på att vi inte haft tid att taga ställning till förslaget, och jag tror fortfarande att detta förslag inte hade förlorat någonting på, om vi inte hade tagit upp det förrän i varje fall efter pingst. Allra helst hade vi bort skjuta på det ännu mer. Det är ingen ko på isen! Vi hade mycket väl kunnat låta industrien få yttra sig, och vi hade sedermera också kanske kunnat uppnå ett resultat som är bättre.

Jag vill instämman med den förste ärade talaren, då han sade, att hans anmärkning inte gäller vad Sveriges utsedda underhandlare under svåra förhållanden ha utträttat. Jag är fullt övertygad om och vill från denna plats ge uttryck åt den uppfattningen, att inga säkerligen kunnat föra Sveriges talan bättre i detta fall, än vad dessa män ha gjort. Men utgångsläget har för dem varit ogynnsamt. De ha mött en fältrustad armé, och själva ha de inte ens haft stål hjälmar på huvudet, utan en skäligen lindrig utrustning.

Herr talman! När denna fråga skall drivas igenom i så hastigt tempo, som här sker, utan att industrin och inte heller jordbruket fått lov att ge uttryck åt sin syn på förslaget, så ber jag att under förhandenvarande förhållanden få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Röing**: Herr talman! Innan jag går att bemöta herr Lithanders anförande, önskar jag rikta några ord till herr Lindman. Jag ger herr Lindman, såväl som herr Lithander, rätt däri, att det handels- och sjöfartsavtal, som vi nu stå i begrepp att avsluta med Tyskland, i vissa hänseenden, framför allt då det gäller jordbruket och järnindustrien, icke är tillfredsställande. Herr Lindman förklarade att han icke kunde neka sig nöjet att få för kammaren framhålla, huru rätt han hade, när han vid ett föregående tillfälle i denna kammare utvecklade sin åsikt huru Sverige bort vara rustat vid de traktat- och underhandlingar, som förestodo. Jag missunnar herr Lindman icke något nöje, lika litet som jag missunnar herr Lindman den glädje han känner, då han får tillfälle göra propaganda för sin protektionistiska uppfattning. Men jag beklagar livligt att herr Lindman även använder detta tillfälle att driva dylik propaganda, alldenstund herr Lindman, såsom ledamot av utrikesnämnden, borde veta, att hans uppgifter stå i strid mot verkliga förhållandet. Herr Lindman borde veta, likaväl som jag, att om riksdagen hade fört en annan handelspolitik, och Sverige således haft en annan tulltaxa än den vi nu ha, så hade det icke varit möjligt att i den nuvarande situationen åstadkomma ett bättre

resultat varken vad de tyska agrartullarna eller de tyska järntullarna beträffa, och detta på grund av förhållandena i Tyskland, som herr Lindman borde ha skaffat sig kännedom om lika väl som jag, innan herr Lindman offentligt värdesätter det uppnådda resultatet. Jag medgiver, att förhållandena kunde ha varit helt annorlunda, så att vad herr Lindman för några månader sedan yttrade kunde hava visat sig nu vara riktigt. Men erfarenheten har icke givit herr Lindman rätt, och under den ingående behandling av denna proposition i bevillningsutskottet under två dagar framställdes vissa frågor, på vilka utskottets ledamöter, från auktoritativt håll och från personer, som äro herr Lindmans politiska meningsfränder, erhöillo svar, som föranlett mitt nyss gjorda uttalande, att herr Lindman felaktigt bedömer situationen.

Herr Lindman framhöll, att Sverige genom traktaten gör stora eftergifter. I vissa hänseenden är så fallet. Men herr Lindman kan icke nämna några tullrubriker av större betydelse, då det gäller rena skyddstullar, däri Sverige genom denna traktat vidtager avsevärda nedsättningar. De nedsättningar, som genom godkännande av traktaten äga rum, beröra nämligen icke betydelsefulla svenska skyddstullar.

Herr Lindman tog bestämt avstånd från handelsministerns yttrande till statsrådsprotokollet, därvid herr Lindman passade på att säga herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet en liten oartighet, då herr Lindman påstod, att genom detta uttalande statsrådet och chefen för handelsdepartementet själv värdesatte sitt eget verk, och i detta värdesättande kunde herr Lindman icke instämma. Det är dock icke sitt eget utan underhandlarnas verk som handelsministern värdesatt. Naturligtvis har herr Lindman likaväl som var och en annan rätt att därom hysa sin uppfattning, men på det att kammarens ledamöter må få kännedom om andra personers omdöme om betydelsen för svenskt näringsliv, svensk industri och svensk handel, att det framlagda handelsavtalet nu kommer till stånd, så är jag i tillfälle att uppläsa en del av det protokoll som hölls vid ett sammanträde med de sakkunniga i handelsdepartementet den 29 april, då några av vår industris främsta målsmän voro närvarande, såsom chefen för Grängesbergsbolaget, kommerserådet Dillner, direktör Blume, direktör Falkman m. fl. Vid detta tillfälle togs till protokollet det uttalande som herr Lindman tog avstånd från, nämligen att de sakkunniga med hänsyn till de betydande fördelar för svenskt näringsliv, vilka komme att följa av det ifrågavarande avtalet, enhälligt förordade traktatsförhandlingarnas fortsättande och slutförande, även om de från den svenska järnindustriens sida gjorda framställningarna i avseende å tilläggstullarna för järn och stål icke bleve uppfyllda. Detta var dessa framstående industriidkares under ansvar uttalade uppfattning om betydelsen av att den föreliggande handelstraktaten kom till stånd, och den står, som kammarens ledamöter finna, i rak strid mot den uppfattning, som herr Lindman nu uttalat.

Herr Lithander roade sig med att göra en kovändning, sedan han efter två dagars debatt förenat sig i bevillningsutskottet om en hemställan till riksdagen att godkänna handelsavtalet mellan Tyskland och Sverige. Herr Lithander framställde nu ett avslagsyrkande uteslutande på grund därav, att ärendets behandling hade forcerats och att industriidkarna icke fått tillfälle att yttra sig, innan riksdagen fattade beslut i frågan. Jag har aldrig under de 24 år jag tillhört riksdagen någonsin hört en liknande uppfattning uttalas. Sedan propositionen inkom till riksdagen har den behandlats av bevillningsutskottet. Sedan utskottsbetänkandet sedermera inkom till riksdagen har det bordlagts på vanligt sätt två gånger, varefter det nu avgöres i dag på vanligt sätt. Vår för skall vid detta tillfälle, då bevillningsutskottet, som på ett helt annat sätt än både utomstående och riksdagens övriga ledamöter fått alla detaljerade upplysningar som varit behövlige, enhälligt tillstyrkt riksdagen att antaga trak-

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.
(Forts.)

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

taten, avgörandet uppskjutes, därför att svenska industriidkare, efter det utskottsbetänkandet har kommit in på kamrarnas bord, icke haft tillfälle uttala sig, huruvida dessa industriidkare på grund av de synpunkter, som bevillningsutskottet utvecklat i sin motivering kunde tillstyrka avtalets antagande. Det kan väl icke vara lämpligt använda ett sådant arbetssätt i riksdagen vid behandling av olika frågor, så att dessa icke böra avgöras förrän utomstående satts i tillfälle att yttra sin åsikt.

För mig är det oförklarligt, varför någon hemmamarknadsindustri skulle anse sig böra motsätta sig denna traktat, såvida det icke finns representanter inom dessa hemmamarknadsindustrier som hava den märkvärdiga åsikten, som jag sett återgiven i ett par svenska tidningar, att de ställa den fordran på en traktat att de tillfölje densamma kunna få förhöjda tullar i Sverige. Det är för mig oförklarligt, huru man kan tro, att en traktat, som är avsedd att befrämja varuutbytet, skall hava till följd en förhöjd tullmur, som försvårar varuutbytet mellan de båda länderna. Textilindustrien har i sanning ingen orsak att vara ängslig över denna traktat, som icke berör textilindustriens tullskydd. Det är endast några ytterst få textilfabriker, vilkas produktion beröras av den tyska handelstraktaten. Det är nämligen endast industrier som tillverka strumpstolsarbeten, vilka industrier för några år sedan, då riksdagen höjde finanstullarna, samtidigt fingo ett onaturligt högt tullskydd för sin tillverkning av strumpstolsarbeten eller 30 kronor per kg. Men riksdagen uttalade vid detta tillfälle som sin åsikt, att denna höga tull icke fick betraktas som skyddstull, utan utslutande var avsedd som finanstull, varav statskassan skulle hava den önskade nyttan. Speciellt en industri i Borås och några andra svenska trikåindustrier hava likväl haft en stor fördel av denna höga finanstull, men jag förstår icke, om dessa industriidkare verkligen skulle haft panna till, om ärendets behandling uppskjutes, att på grund av den föreslagna sänkningen i denna finanstull försöka driva fram en agitation för avslag på den kungl. propositionen. Jag läste Nya Dagligt Allehanda i går, vilken tidning publicerar en intervju med en av textilindustriens målsmän, som tyckes stå i spetsen för den påbörjade agitationen mot regeringspropositionen och jag såg samma person i går uppvakta vissa riksdagsmän i sammanbindningsbanan men icke förstår jag att den industriidkaren behöver hysa någon som helst fruktan för sitt företag, med tanke på ett godkännande av traktaten. Jag erinrar mig visserligen, att samme person stod i spetsen för textilindustriidkarnas agitation för förhöjda tullar för några få år sedan, och då med styrka framhöll, i vilket förtvivlat läge hans och hans kollegers industrier befunno sig. Undersöker jag den åsyftade industriidkarens bolags bokslut under de sistförflutna åren, vad finner jag då? Jo, detta bolag utdelade till sina aktieägare år 1918 en gratisaktie för varje äldre aktie plus 25 procent, 1919 utdelades 20 procent, 1920 en gratisaktie på varannan äldre aktie plus 10 procent, under krisåret 1921 utdelades 10 procent till aktieägarna, och åren därefter, 1922, 1923 och 1924 utdelade detta bolag 20 procent till sina aktieägare. Icke behöver ett sådant bolag och dess direktör vara ängsligt över att denna handelstraktat antages av svenska riksdagen, då denna traktat icke innehåller någon som helst sänkning av tullarna på olika textilvaror med undantag av strumpstolarbeten och vissa produkter av konstsilke.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman. Redan då den spanska handels-traktaten behandlades här i kammaren, tillät jag mig att göra det uttalandet, att jag ansåg Sverige icke rustat för att avsluta tarifftraktater, just på grund av vår tulltaxas uppställning, och över huvud taget med den ställning som våra tullförhållanden intagit sedan 1911. Kunde jag redan då, som jag själv

ansåg med skäl göra ett dylikt uttalande, är det ju icke tvivelaktigt, att jag har fått det utomordentligt starkt bekräftat, när jag ser det här föreliggande traktatförslaget. Jag tror nämligen, att den stat som har ordnat sina tullförhållanden så, som vi gjort det i Sverige, kan nått upp ge sig in på det där menlösa »mest gynnad nation», det räcker det ungefärligen till men icke till något mera. Det visar sig alltför väl, att alla de stater, som hålla på tariffsystemet, hava själva dubbla tariffer. Så hade Spanien, och så har Tyskland, och jag förmodar, att över huvud taget är det nog så, att om en nation själv går in för en tarifftraktat, d. v. s. med bestämda tullsatsar, till att taga och giva gentemot en annan nation, så inlåter den sig helt säkert aldrig därpå utan att hava uppställt sin tulltaxa därefter. Sverige skulle i ty fall vara det enda undantaget. Men jag får rättvisligen ge det erkännandet, att jag tror icke man från svensk sida någonsin har eftersträvat att avsluta tarifftraktater. Ty det skulle dock vara mera än märkvärdigt, när man vet huru dåligt rustade vi äro. Jag är övertygad om, att vi från Sveriges sida icke gjort någon insats för att gå tariffvägen. Detta är då tämligen klart, eftersom vi praktiskt sett hava stått stilla efter avslutandet av 1911 års handelstraktat med Tyskland i alla våra tullförhållanden, med undantag av att vi år 1921 gjort ett litet ryck med tullar på lyx- och umbärliga varor; eljest började man nu underhandlingarna med Tyskland med nuvarande förslags uppgörande precis på samma ståndpunkt, som man slutade dem 1911. Då är det klart, att om Sverige fortsätter på så sätt och Tyskland blir den ledande parten, skall man ändock till sist komma till något, som jag tycker även frihandlarna skulle anse såsom en i och för sig ohjälplig ställning.

Hur har det då slagit ut i det föreliggande förslaget? Jag skall icke tillåta mig att vad det gäller industriens intressen yttra mig, då jag icke kan tränga in i den frågan tillräckligt. Men som lantman tror jag mig kunna förstå, vart det bär hän beträffande Tysklands jordbrukstullar, enligt det föreliggande tariffförslaget. Det var med hinder och möda man förut kunde överstiga tullbarriären, när det t. ex. för levande nötkreatur var en tull på 8 mark per 100 kg. Nu ligger förslaget till 16 mark. Ja, man kan ju trösta sig med att säga, att detta i alla fall är 2 mark mindre än 18, som den autonoma tariffen upptager. För smör har man inte sett någon ändring alls, utan därvidlag gäller den autonoma tariffen, så att där tyckes traktaten verka varken ont eller gott. På fläsk och levande svin har tullen höjts någorlunda i samma proportion som beträffande levande nötkreatur, och på andra saker, där man till äventyrs kunde tänka sig en export, synes den tyska tariffen vara sådan, att det icke ens är tänkbart att inlåta sig på något försök ens att sätta igång med en export.

Nu är det klart, att man till exempel beträffande artikeln kött kan säga så här: Ja, underhandlarna hava fått ned tariffen från 45 mark till 37 mark 50 pfennige, och det har dock blivit en nedsättning. — Ja, på papperet är det så, ty det har blivit en nedsättning. Men när 37.50 mark mer än väl räcker till för att göra tulltaxan prohibitiv, så att man icke kan komma över gränsen, spelar det bra liten roll med en nedskärning från 45 mark till 37.50 mark. Och likaså är det min övertygelse, att denna nedsättning från 18 mark till 16 mark för levande nötkreatur kommer att spela lika liten roll. Det räcker för att utestänga de svenska djuren med de 16 marken. Tyskarna behöva alls icke de där två återstående marken, det vågar jag säga. I annat fall skulle Tyskland tänkas vara så utomordentligt kapitalstarkt och folket leva på så hög standard, att det icke betyder något, om en sak är något billigare eller dyrare. Men så är icke förhållandet.

Jag vill i detta sammanhang icke förbise den där lilla historien med avelshästarna, som man kan få in, för att kanske konkurrera med belgare och möjligtvis med danskar, det kan ju betyda något, men icke mycket. Innan man fått dem upp till generationshästar, så att de som sådana godkännas, tar det lång

*Aug. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.
(Forts.)*

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

tid. Vad vi hava exporterat till Tyskland är brukshästar, dem hava vi exporterat i stora massor, men av dem ser man i traktaten inte minsta spår nu.

Jag vill nu som ett totalomdöme om detta förslag, sett ur det svenska jordbrukets synpunkt, uttala mig så, att tullsatserna i Tyskland efter det här föreliggande förslaget för de få artiklar, som produceras på jordbrukets område, äro sådana, att det betyder rakt ingenting, om detta tulltaxeförslag antages eller icke.

Då frågar man sig vidare vad är det för gengäldsartiklar som det här gäller. Ja, det är huvudsakligen vad man kan kalla för tyska kramvaror, på vilka man dels skall borttaga tullen eller, vid de flesta posterna, sänka den avsevärt. Men jag kan sannerligen icke leta upp en enda artikel, på vilken man skall sänka tullsatsen här i Sverige gentemot Tyskland, om vilken man kan säga att den utgör en av de breda konsumerande lagrens behovsartiklar. Hade det så varit, skulle jag försonat mig lättare med förslaget, men jag kan tyvärr icke hitta en sådan post. Således har jag såsom jordbrukare svårt för att se, vari det tilltalande i förslaget skulle ligga i fråga om bytesobjekten; och ur någon annan synpunkt tillåter jag mig icke uttala ett omdöme om detta traktatförslag. Det har varit ett dokument, som åtminstone för mig och jag tror för många andra kommer att med stor klarhet visa, att Sverige är ett industriland, och att jordbruket över huvud taget successivt kommer att behandlas som en blindtarm för denna industri. Att någon större kraft insatts på detta område beträffande tariffen för de tyska jordbrukstullarna, kan jag knappast tro. Det är möjligt att så skett, men då läser man väl hava saknat bytesobjekt för att förmå tyskarna att komma någon väg till mötes på detta område, när man antagligen konsumerat, när det gällde industrien, alla bytesobjekt, som man hade med sig.

Det synes mig — det tvekar jag ej att uttala — som om det svenska jordbruket har fått så ytterst liten betydelse som näring, när statsmakterna skola gå till sina stora avgöranden. Ty tar man och ser på åtskilliga tyska tullpositioner för industrien, så ser man att de flyttats högst betydligt längre ned, än vad som förekommit på jordbrukets område. Jag förstår icke, om de likväl äro prohibitiva. Men säkert är, att detta förslag visar, att det svenska jordbruket åtminstone icke har någonting att vänta av några handelstraktater. Det slår jag fast.

Jag skall därför, herr talman, som skånsk bonde be att få uttala, att det är mig omöjligt att se vilka fördelar denna traktat skänker vårt land, och när jag icke kan se det, så vågar jag verkligen, utan att darra på manschetten, yrka avslag på det föreliggande traktatförslaget.

Herr Nylander: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall icke, som några av de föregående talarna gjort, ge mig ut på några generella handelspolitiska reflexioner utan hålla mig till det faktiska läge, som efter ikrafträdandet av den nya tyska tulltaxan och de slutförda svensk-tyska förhandlingarna föreligger, och till vilket jag vill göra några randanmärkningar i anslutning till den här i dag förda debatten.

Jag kan då till en början icke underlåta att vända mig mot det talesätt, jag sett återgivet i vissa tidningar, att vi skulle i vårt ställningstagande till denna fråga utgå från 1911 års traktat och icke från den traktat, som i Tyskland trädde i kraft den 1 oktober 1925. Jag är minst sagt förvånad över ett sådant talesätt. Ty även om man, som en västkusttidning i en artikel gjort, kallar denna tyska tariff för en »blufftariff», så är den dock ett fait accompli, med vilket vi måste räkna. När, inom parentes sagt, den tidningen skarpt anmärker på den föreliggande propositionen och ger sin lilla släng åt ett par av de ledande, som haft med tillkomsten av denna traktat att göra såsom varande alltför lyriska män och dessutom klagar på att vi icke varit *tullpolitiskt nog rustade* så kan jag icke underlåta att tycka, att detta uppträdande från tidningens sida vid sidan av

de rena felaktigheter, den i samma artikel publicerat, är litet komiskt om icke lyriskt. Ty den tidningen har dock varit ett av de organ, som varit de främsta förkämparna för den doktrinära frihandeln i vårt land.

Jag vill emellertid liksom utskottet erkänna, att det är synnerligen beklagligt, att icke större fördelar nåtts under förhandlingarna i tvenne för Sveriges näringsliv så väsentliga grenar som jordbruket och järnindustrien. Men jag vill försäkra herrarna, att med det läge, som förefunnits i Tyskland, kan det anses ha varit omöjligt att nå längre. Vad järnindustrien beträffar, så vill jag emellertid erinra om, att de av herr Lindman åberopade tilläggstullarna ännu icke trätt i kraft under rubrik 785 A, och vidare att vi dock lyckats uppnå en del för järnindustrien förmånliga nya villkor. Skulle man nu här fälla avtalet, så framställer sig den frågan, — om man särskilt tänker på järn- och stålindustriens bästa: vad vinner järn- och stålindustrien med ett sådant avslag? Ja, den förlorar i stället, ty då kommer denna industri icke i åtnjutande av de lättnader, vi dock hava i vissa punkter, dels i form av tullsänkningar och dels i form av vissa nog så betydelsefulla anmärkningar.

Herr Lindman erinrade i samband med sitt resonemang om tullarna på järn och stål, att vår export av dessa artiklar till Tyskland före kriget var så betydande, och att denna export nu alldeles säkert skulle oerhört minskas genom dessa tullar. Att de på vissa sorter, särskilt kvalitetsstålet, få en tråkig inverkan, är jag den förste att erkänna. Men vi få icke vid en minskad avsättning på Tyskland endast skylla på tullarna. Ty det veta nog de flesta av dem, som hava med denna industri att göra, att det under kriget försiggått en ganska kraftig omläggning genom nya uppfinningar och andra metoder etc., som gör att det svenska stålets avsättningsmöjligheter därigenom kringskäras, vilket vi tyvärr icke endast märka på den tyska marknaden utan även på många andra. Man får icke utglömma den faktorn, att det svenska stålet på det sättet i flera fall ersatts med inhemsk fabrikation.

Vad så frågan om jordbruket beträffar, så säger man, att inga som helst fördelar i traktatförslaget uppnåtts för detsamma. Detta förefaller mig mycket egendomligt, men det beror, åtminstone vad den sista ärade talaren beträffar, på ett absolut missförstånd. Han har synbarligen för sig, att den tullsänkning, som uppnåtts beträffande kallblodiga hästar, endast gäller avelsdjur, ty det uttrycket använde han i sitt anförande. Men så är ingalunda förhållandet, utan det gäller alla hästar fallna efter stambokförda kallblod. I den punkten har det från representanter för vår hästavels framförts, att detta är en synnerligen stor förmån, som vunnits för svenska jordbrukare och framför allt för hästaveln i Skåne, Västergötland och Östergötland. Ja, det gick så långt, att en mycket känd jordbrukare till mig framförde sina bekymmer för att vi här vunnit en fördel, som antagligen komme att leda till det, att priset på hästar skulle komma att stiga till förfång för en del jordbrukare, men till stor glädje, som han sade, bl. a. för västgötarna. Vidare utglömmar man tullnedsättningen på slakteriavfall, som man särskilt i Danmark satte stort värde på vid dess traktatförhandlingar med Tyskland, jämte de fördelar, vi uppnått för vissa sorters ost.

Att det hade varit önskvärt, att betydligt större fördelar för jordbruket hade uppnåtts, är givet. Jag vill emellertid i detta sammanhang till herr Olsson i Kullenbergstorp framföra det, att då han tycktes betvivla, att de svenska underhandlarna lagt sig i selen för att så långt som möjligt tillfredsställa jordbrukets krav, så är det en absolut oberättigad anmärkning. Vi hava arbetat på denna fråga, vågar jag påstå, med mycket stor energi. Men på grund av förhållandena inom Tyskland har det varit absolut omöjligt att nå längre. Och det skadar icke att erinra herr Olsson i Kullenbergstorp om, att han, som arbetat här i Sverige på högre tullar på jordbrukets produkter, har kolleger i Tyskland, som där inta en synnerligen stark politisk ställning, en sak, som bland annat kan bevisas

Ang. en mellan Sverige och Tyskariket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.
(Forts.)

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.
(Forts.)

därav, att när tysk-danska avtalet, som är av ytterst litet omfång och endast innehåller de rubriker på jordbrukets område, som vi uppnått, nämligen hästar, slakteriavfall och ost, så föll det förslaget i tyska riksrådet, hänsköts därefter till handelspolitiska utskottet, där det föll med tolv röster mot tolv i första läsningen, och gick slutligen igenom vid andra läsningen med fjorton röster mot tretton. Där se herrarna, vad edra kolleger i Tyskland hava för uppfattning om den sak, som ni så skarpt kritisera.

Jag vill för övrigt erinra de herrar jordbrukare, som här med all rätt framföra sina bekymmer, om en sak. Även om Tyskland inriktar all sin kraft på att mer och mer övergå till animalisk produktion på jordbrukets område, så är jag förvissad om, att det blir för Tyskland omöjligt att kunna helt täcka det inhemska behovet av animaliska produkter på grund av landets begränsade omfattning men stora folkmängd, vilken som bekant är betydligt större i förhållande till landet, än som nationalekonomiskt sett torde vara lyckligt. Då återstår det att importera dessa livsmedelsprodukter, och då blir det de tyska konsumenterna, som få betala. Vad har då återstått för Sverige annat än att gardera oss för att icke komma i sämre ställning gent emot andra till Tyskland exporterande länder, d. v. s. länder, som i detta fall exportera jordbruksprodukter? Den ställningen hava vi garanterat oss genom att vi fått klausulen om mest gynnad nation, så att om exempelvis längre fram Holland, Danmark, Schweiz och andra länder tillkämpa sig förmåner för sitt jordbruk, komma dessa oss automatiskt till godo. Att se så svart på förhållandena, som herr Olsson i Kulenbergstorp gjorde, och säga att detta avtal kommer att stoppa vår djurexport, det kommer framtiden, tror jag, att ge honom orätt uti. Jag vill med detta ingalunda taga oss förhandlare i försvar. Jag har i stället nöjet tacka för de vänliga ord, som sagts till oss.

Herr Lithander framhöll, att det väckt stora bekymmer hos målsmännen för näringslivet, att man givit lätnader på bestämmelserna för handelsresande. Jag vill gent emot detta säga, att jag får väl räkna både mig och herr Vennersten som representanter för svenskt näringsliv, och vi hava efter ingående prövning kommit till det resultatet, att den stora fara, som han i detta samband uppmålade, ej torde vara av så omfattande natur. Vad är det, som vi givit? Jo, förut fanns det för utländska handelsresande i gemen icke ettårspass. Men vi hava gått med på, att de skola få lösa sådant för 300 kronor. I stället för att man förut fick lösa ett pass för 100 kronor, gällande en månad, hava vi gått med på en giltighetstid av sex veckor för ett dylikt pass. och i stället för att få tiden utökad med fjorton dagar mot en avgift av 50 kronor, hava vi gått med på att tiden kan utökas med tre veckor för 50 kronor. Handen på hjärtat, mina herrar: tro ni, att denna lilla skillnad kommer att spela någon så stor roll?

Herr Lithander klagade på, att detta ärende behandlats så fort, och på den punkten har redan herr Röing ingått i svaromål. Herr Lithander anmärkte vidare på, att vi måste fatta detta beslut just nu i pingsttiden. Ja, jag må då säga, att jag verkligen hade hoppats, att herr Lithander skulle hava varit litet mera »hänryckt» över det här avtalet, än han visat sig vara.

Emellertid vill jag understryka, att det, såsom herrarna förstå, ännu är för tidigt att definitivt yttra sig om det här föreliggande avtalet. Därigenom att Tyskland ligger i förhandlingar eller kommer att upptaga förhandlingar med andra länder, som äro av mycket stor betydelse för Tysklands nationalekonomiska liv och dess förbindelser i utrikeshandeln, så har Tyskland givetvis måst behålla en hel del tulltaxerubriker, där det icke kunnat gå med på sänkningar åt oss, därför att det måste användas dessa som kompensation i förhandlingar med dessa länder. När dessa förhandlingar en gång äro slutförda och dessa länder tillkämpat sig sänkningar på de varor, som för dem äro viktiga i deras export till Tyskland, då inträda, mina damer och herrar, automatiskt dessa tull-

sänkningar även för Sverige. Först då, när allt detta är slutfört, står läget klart för oss, så att vi kunna avgiva ett bestämt totalomdöme.

Jag kan emellertid oavsett detta icke efter noggrann prövning komma till den slutsatsen som herr Lindman, nämligen att avtalet är *synnerligen oförmånligt*. Jag har öppet och ärligt framfört de svaga punkterna, vilka också beröras av utskottet. Men jag har efter noggrann prövning efter det arbete, jag haft med denna sak, först såsom tillkallad sakkunnig, sedermera som förhandlare i Berlin och slutligen som suppleant i bevillningsutskottet kommit till det slutresultatet, att jag dock finner fördelarna av detta avtal vara sådana i förhållandena till bristerna, att jag icke kan ta på mitt ansvar att avstyrka avtalet. utan ber, herr talman, i stället att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.

(Forts.)

Herr **Lithander**: Bevillningsutskottets ärade ordförande gick skarpt till rätta med mig, därför att jag icke reserverat mig mot utskottets förslag, och sade bland annat, att jag gjort en kovändning, och ställde mig med andra ord till rätta. Jag skall be att få upplysa kammaren och den ärade ordföranden om att jag icke har deltagit i behandlingen av detta ärende i bevillningsutskottet. Och det är måhända ett litet tecken på den hast, med vilken det hela gått, när bevillningsutskottets ärade ordförande icke ens har reda på vilka som varit med om behandlingen av denna fråga.

Till den siste ärade talaren skulle jag vilja säga, att när han gör gällande — och det har även kommit fram i övrigt — att här böra vi icke endast taga hänsyn till vad vi nu få utan även till vad vi möjligen framdeles komma att få, så har detta för mig litet grand karaktären av att man liksom köper grisen i säcken. Man vet icke riktigt vad man får. När de många industrier, som här beröras, och även jordbruket, icke ha kunnat få offentligt diskutera denna fråga, kan man förstå den känsla, som jag hyser här i dag, ävensom att denna tagit sig uttryck i ett avslagsyrkande.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag skall icke yttra mig vidare om det anförande, som herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet hade, eller ingå i något ordbyte med honom, huruvida vi kunnat vinna mera, om vi vidtagit åtgärder i vår tulltaxa.

Jag vill emellertid gent emot bevillningsutskottets ärade ordförande invända några ord. Herr Röing har naturligtvis här med stor kraft försvarat den politik i detta avseende, som han under ett par årtionden företrätt här i kammaren, en politik, som efter min uppfattning varit till skada — jag säger det rent ut — och till stor skada. Det är en politik, som en vacker dag även många av dem, som kanske förut hållit med herr Röing, komma att finna varit till skada. Det är alldeles uppenbart, att man i den ställning, som herr Röing är, icke kan annat än försvara, att man icke har vidtagit någon åtgärd i tulltaxan för att bereda sig större möjligheter att förhandla med Tyskland. Det är alldeles klart. När herr Röing prisar den föreliggande handelstraktaten, och när herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet prisar, att vi icke gjort någonting för att skaffa oss vapen vid en förhandling, skulle jag endast vilja säga, att det ser då åtminstone icke ut, som om man förberedde sig på att göra några nya förhandlingar, om man säger, att det bästa sättet är att icke göra någonting i den vägen utan sitta med armarna i kors. Det är en sådan politik, som från den sidan föres. Herr handelsministern och efter honom herr Röing säger, att det föreliggande avtalet är det bästa, som vi nu kunna få. Ja, detta ger jag herrarna rätt uti, d. v. s. sådant det utgångsläge, som vi själva skapat, var. Om underhandlingarna har jag icke tillåtit mig det omdömet, att de icke skulle ha skött sin sak bra. Det är det bästa avtal man kan få, så länge herr Röing och majoriteten i riksdagen är så beskaffad, som händelsen för närvarande är.

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

Sedan yttrade herr Røing i sin polemik, att herr »Lindman borde veta som ledamot av utrikesnämnden, att hans ord stå i strid mot verkliga förhållandet». »Herr Lindman borde veta likaväl som jag», yttrade herr Røing enligt det stenografiska referatet, »att om vi hade fört en annan handelspolitik, om vi hade haft en annan tulltaxa, så hade det icke nu varit möjligt att i den nuvarande situationen åstadkomma ett bättre resultat vis å vis agrartullarna och järntullarna i Tyskland, och detta på grund av förhållandena i Tyskland, som herr Lindman borde ha kännedom om lika väl som jag».

Jag anhåller, att herr Røing tager tillbaka detta påstående. Om detta icke sker, kommer jag att bedöma herr Røing såsom jag bedömer personer, vilka framkasta beskyllningar utan att kunna prestera bevis.

Herr **Røing**: Herr talman! Herr Lindman har i dag liksom vid så många föregående tillfällen framhållit, att den handels- och finanspolitik, som riksdagens majoritet fört speciellt under krisen efter det förödande världskriget, varit för vårt land till olycka, ja, till stor olycka och skada. Den uppfattningen har herr Lindman självklart rätt att hysa, men jag finner icke tillfället lämpligt, att i samband med behandlingen av den föreliggande handelstraktaten diskutera frågan, huruvida den förda handels- och finanspolitiken varit för vårt land nyttigt eller icke.

Den fråga, som jag berörde i min replik till herr Lindman, gällde herr Lindmans påstående, att i den händelse Sverige genom förhöjda tullar rustat sig på grund av de förestående traktatförhandlingarna med Tyskland, våra underhandlare skulle uppnått ett annat och bättre resultat än som nu föreligger. Jag medgav i mitt förra anförande — och det borde herr Lindman vara nöjd med — att situationen *kunde* ha varit sådan vid underhandlingarnas upptagande, att det visat sig riktigt, vad herr Lindman för några månader sedan uttalade, att vissa tullförhöjningar borde i angivet syfte ha beslutats. Men då borde herr Lindman nu medgiva, att situationen icke blev den, som herr Lindman vid tillfället ifråga tänkt sig.

Jag, som icke är medlem av utrikesnämnden, utgick i mitt anförande från det antagandet, att då herr Lindman i utrikesnämnden gick att taga ståndpunkt till den föreliggande propositionen och värdesätta den föreslagna handelstraktaten, så måste herr Lindman, som i det hänsendet hade mindre förutsättningar än jag — av det enkla skälet att jag har varit sakkunnig inom handelsdepartementet under förarbetet och således deltagit i alla detaljer under ärendets behandling och närvarit vid sammanträdena med de inkallade industriidkarna — haft samma behov som jag och mina kamrater i bevillningsutskottet att av våra underhandlare erhålla svar på den frågan, om Sverige genom vissa ytterligare tullsänkningar kunde erhållit en fördelaktigare traktat. Det var under den förutsättningen, som jag, herr Lindman, tillät mig yttra, att jag antog, att herr Lindman lika väl som jag hade kännedom om, att i den händelse Sverige varit berett att göra vissa ytterligare uppoffringar, så hade våra underhandlare likväl icke kunnat åstadkomma ett bättre resultat och detta på grund av vissa förhållanden i Tyskland, vilka herr Lindman torde känna till lika väl som jag. Den frågan ställde jag och andra med mig i bevillningsutskottet till våra underhandlare, och vi fingo ett svar, varigenom vi fingo en motsatt uppfattning om situationen än den herr Lindman utvecklade i sitt uttalande.

Jag kan icke förstå att herr Lindman är så missnöjd med mina antaganden, att han i dessa spörsmål borde sitta inne med samma kännedom som jag och fordrar herr Lindman, att jag skall återtaga dessa uttalande antaganden. Men om mina antaganden äro oriktiga, så medgiver herr Lindman, att han icke ens vid utrikesnämndens sammanträde tagit reda på dessa förhållanden, men likväl i dag ansett sig ha förutsättning att offentligt kunna uttala sig på sätt som han

gjort, vilket har haft till följd att den av honom uttalade uppfattningen står i strid med verkliga förhållandet.

Jag beklagar, att jag gjorde mig skyldig till ett misstag rörande min högt ärade vän herr Lithanders ställningstagande till denna fråga. Jag beklagar livligt detta misstag, och jag är den förste att återtaga de ord, som jag yttrade beträffande hans »kovändning». Det har inkommit på kammarens bord samtidigt sex betänkanden från bevillningsutskottet. Innan jag gick hit i morse för att deltaga i behandlingen av de på föredragningslistan upptagna ärendena genomläste jag ännu en gång dessa bevillningsutskottsbetänkanden och kom icke att fästa mig vid att herr Lithander icke deltagit i beslutet om denna proposition. Kammarens ledamöter finna, att herr Lithander däremot deltagit i behandlingen av t. ex. det ärende, som behandlas i betänkandet nr 49, i vilket han står som reservant. Jag gjorde mig alltså skyldig till ett förbiseende och uttalar mitt beklagande däröver.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Järte**: Herr talman! Förevarande handelstraktat avser att reglera icke blott varuutbytet mellan Sverige och Tyskland utan därjämte folkutbytet. Detta senare är en sida av den moderna traktatpolitiken, som här i landet blivit föga uppmärksammas. Under de förhållanden, som för närvarande råda i Europa, är det emellertid ett spörsmål, som måste tilldraga sig vår allra största uppmärksamhet.

Av den föreliggande handelstraktaten framgår, att Sverige och Tyskland skola upphäva det passviseringstvång, som under snart nio år varit rådande mellan länderna. Detta ger mig, herr talman, anledning att något ingå på frågan, huruvida Sverige på detta område är rustat att skrida till ett omedelbart upphävande av passviseringstvånget eller om vi icke dessförinnan borde låta oss angeläget vara att till skydd för den svenska arbetsmarknaden och till skydd också för den svenska rasen vidtaga sådana åtgärder, att vi, sedan passviseringstvånget bortfallit, ha kvar en effektiv främlingskontroll.

Den frihetsperiod i folkutbytet staterna emellan, som rådde före kriget sedan liberalismens grundidéer under 1800-talet blivit förverkligade, den idylliska tiden är förbi. Den sjönk ned i historiens natt under världskriget, och det ser ut, som om den aldrig skulle komma tillbaka. Man har svårt att nu föreställa sig, hur ofantligt underlättat då folkutbytet mellan länderna var. I Förenta staterna funnos inga som helst lagar, som reglerade invandringen av vita människor; det landsteg också, mina herrar, år 1913 en miljon utvandrare i New York! Man kunde resa över allt i Europa, utom till ryska kejsardömet, utan pass och utan viseringstvång. Denna rätt till fri resa, rätten att byta vistelseort hade så småningom kommit till fullt förverkligande. Merkantilsystemets gamla polisstat var försvunnen, då man måste ha ett pass även för inrikes resa och då rätten till bosättning och förflyttning var underkastad myndighets kontroll och godkännande.

Det är givet, att med den olikhet länderna emellan, som under 1800-talet rådde i avseende å ekonomiskt välstånd och beträffande graden av folkökning, friheten i folkutbytet skulle medföra stora vandringsrörelser. Den största av dessa under det gångna seklet var givetvis emigrationen till Förenta staterna och andra transoceaniska länder. Men även i Europa ägde det rum högst betydande folkvandringar, nämligen dels en oavlätlig folkvandring från vissa länder till andra och dels en periodisk sådan, av vilka den sistnämnda hade den största betydelsen för det europeiska näringslivet och de särskilda ländernas arbetsmarknader. Varje sommar invandrade t. ex. 700,000 lantarbetare från Ryssland till de preussiska herrgårdarna öster om Elbe, och i Rhenlandet-Westfalens kolindustri sysselsattes 100,000 polska arbetare, som t. o. m. bil-

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.
(Forts.)

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

dade egna samhällen och på denna urgermanska mark gingo fram till val med egna polska kandidater. Italienarna kallades redan då för »Europas kineser». Det förelåg nämligen i Italien liksom nu ett betydande folköverskott. Omkring 300,000 italienare utvandrade årligen till Förenta staterna — för närvarande är kvoten nere i 3,000! Men så stort var detta befolkningsöverskott i Italien, att en ström på minst 100,000 varje sommar utgöt sig endast över Syd-Tyskland och Schweiz. De togo där tjänst som väg- och vattenbyggare, som byggnadshantlangare o. s. v. Den som före kriget vistades i nämnda trakter kunde iakttaga, att vid alla kanalbyggen, järnvägsarbeten och byggnadsarbeten över huvud taget italienare i stor utsträckning voro anställda. Det var vidare så, att Frankrike med sin redan då ringa nativitet skulle på grund av en oemotståndlig social kapillärkraft draga till sig allt större mängder av utlänningar, framför allt italienare i södra delen av landet och belgier i den norra. Även till de nordiska länderna sökte sig rännilar av ifrågavarande vandringsrörelse. Till Danmark kommo årligen 12,000—15,000 galizier, d. v. s. polska och lillryska arbetare från det dåvarande österrikiska kronlandet Galizien, vilka arbetade på betfälten i Låland och Falster. Även i Sverige hade vi en »galizierfråga». Under femton år från sekelskiftet fram till världskriget var det årligen cirka 1,200—1,500 galizier, som varje sommar kommo hit för att arbeta på de skånska betfälten; det lades inga som helst lagliga hinder i vägen för denna invandringsrörelse. Galizierimporten väckte emellertid stor ovilja hos arbetarörelsens; de utländska arbetarna voro ju ovälkomna konkurrenter på arbetsmarknaden, och galizierfrågan blev också ett livligt offentligt diskussionsämne.

Sedermera, under år 1914, utfärdade vi i Sverige, dock utan samband med kriget, en »lag angående förbud för utlänningar att här i riket vistas», och det förekom i denna lag en § 18, som innebar bemyndigande för Kungl. Maj:t att reglera utlänningarnas vistelse här i riket. Så kom då kriget. Under de första krigsåren åstadkommos emellertid inga förändringar, men så småningom föranledde kriget, genom spionskräcken och tack vare alla de brustna förbindelsestrådarna staterna emellan, att passtvänet infördes, d. v. s. tvänget för var och en, som reste i främmande land, att legitimera sig med pass. Hårtill kom viseringstvänet: vederbörande måste begära tillstånd av vederbörande lands representanter i hemlandet för att komma innanför gränserna. År 1917 hade, kan man säga, samtliga stater i Europa och även i Amerika överallt genomfört pass- och viseringstvänet. Invandringsrörelserna hade emellertid upphört genom kriget. Resandetraffiken var inskränkt till ett minimum, så att någon större praktisk roll spelade icke detta tvång, man trodde nog också allmänt, att efter krigets slut skulle alla begränsningar av den förutvarande rörelsefriheten bortfalla av sig självt. Här i Sverige tillsattes emellertid en kommission, som skulle undersöka frågan om utlänningars tillstånd att här i riket inkomma. Meningen var då huvudsakligen att skydda sig mot en hel del tvivelaktiga existenser, varför kommissionen icke heller kom att spela någon mera betydelsefull roll.

Så kom krigets slut och de s. k. frederna. Då förstärktes hoppet, att nu skulle även härutinnan en återgång ske till mera normala förhållanden. Så blev emellertid icke fallet. I närvarande stund består passtvänet överallt — därför att om man har passtväng för ett land, måste man bibehålla legitimationstvänet för andra länder. I förbigående må anmärkas, att det från turisttrafikhall gör sig en mycket stark önskan gällande, att man skulle taga bort passen för Norge och Danmark, då ju någon visering i förhållande till dessa länder icke längre förekommer. En sådan anordning är emellertid icke möjlig. Någon legitimation måste vi fordra, så att icke utlänningar från sådana länder, med vilka vi ha viseringstväng, kunna under påståande att de äro danskar och norrmän inkomma i riket. Och då man alltså i varje fall måste fordra legitimation genom

offentliga handlingar, kan man lika väl ha kvar passvånget. Som sagt, pass- Aug. en mellan Sverige och tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat. (Ports.)
 tvånget består överallt, och i viss utsträckning är detta händelsen även med viseringstvånget. Under sådana förhållanden blev det också för Sveriges vidkommande nödvändigt att tillsvidare efter kriget uppehålla ifrågavarande restriktioner. Detta var desto mera påkallat, som kriget medförde sådana omvälvningar i vissa stater, en sådan bostadsbrist, ett sådant valutaelände, att t. ex. Tyskland, från att ha varit ett av Europas främsta invandringsländer före kriget, för närvarande är förvandlat till det civiliserade land i Europa, som jämte Italien har det största befolkningsöverskottet. Om vi då icke i Sverige haft kvar vårt viseringstvång i förhållande till Tyskland, hade vi utsatts för en massinvasion av tyskar. Detsamma gäller de andra länder, som drabbats av nederlag i världskriget och där det alltså hos stora grupper av folket förefinnes en benägenhet att söka sig annan hemvist än det egna olyckliga fäderneslandet.

Förhållandenas egen makt har sålunda kommit viseringstvånget att verka som ett *importförbud för utländsk arbetskraft*, egendomligt nog vilande helt och hållet i Kungl. Maj:ts hand. Denna administrativa anordning utgör helt enkelt den effektivaste skyddstull, man kan tänka sig, till de svenska löntagarnas förmån, på ett betecknande sätt kontrasterande emot den motvilja för *näringskydd*, som samtidigt gör sig gällande. De billiga varorna strömmade in; den billiga arbetskraften stängdes ute. Jag anser för min del denna politik välbetäckt, därför att ett motsatt förfarande skulle ha inneburit en katastrof för den svenska arbetareklassen. Från Ost-Europas ghetton skulle det eljest ha strömmat in så många element av mindre önskvärd beskaffenhet, att det även ur rasbiologisk synpunkt varit synnerligen riskabelt att öppna dörrarna för en dylik invasion. Jag anser det alltså nödvändigt att *i princip* ha kvar ett dylikt importförbud beträffande viss utländsk arbetskraft.

Det är å andra sidan klart, att man icke helt kan utestänga den utländska arbetskraften, detta så mycket mindre, som vi före kriget här i Sverige hade talrika utläningar, som voro förmän och specialister inom industrien, personer med olika specialkompetens, vilka voro nödvändiga för det svenska näringslivets vidmakthållande och förkovran. Inom vissa yrkan var detta utländska inslag mycket betydande. Nu hade under kriget genom mobiliseringen en massa utläningar i vapenför ålder försvunnit, många hade för evigt stannat på slagfälten, men av de överlevande ville de allra flesta komma tillbaka till sina gamla anställningar i Sverige, och likaledes önskade de forna arbetsgivarna få dem åter. Det hade givetvis varit synnerligen obilligt och gått alltför långt i oklok restriktiv riktning, om man helt och hållet förmenat vederbörande att komma tillbaka. Men det kunde styrkas genom upplysningar från deras blivande svenska arbetsgivare, att dessa utläningar vore önskvärda såsom skickliga fackmän inom industrien!

Under år 1919, första året efter krigets slut, handhades emellertid ifrågavarande kontroll på ett ur administrativ synpunkt minst sagt märkvärdigt sätt. Genom anvisning från den dåvarande »vänster»-blockregeringen var det nämligen de svenska *fackförbunden*, som i regel ensamma avgjorde, om polismyndigheterna skulle till- eller avstyrka inresetillståndet. Polisen granskade först vederbörande ansökningar om inresetillstånd, vilka ingåvos till utrikesdepartementet, ur *sina* synpunkter; fanns det någonting i polisens annaler, som var ägnat att giva anledning till misstanke, att främlingen ifråga var mindre lämplig att inkomma i riket, blev ansökan utan vidare avslagen. Men i övrigt tillspordes vederbörande fackförbund, om t. ex. de eller de textilarbetarna, stuckatörerna och icke minst musikerna borde få inkomma i riket; och fackorganisationerna svarade naturligtvis i regel nej. därför att de icke önskade

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

någon konkurrens med utläningar. Det är visserligen sant, att det socialdemokratiska partiet fortfarande på sitt program uppehåller principen om fritt folkutbyte länderna emellan. Men denna princip beskåres i praktiken på ett synnerligen kraftigt sätt genom den protektionistiska politik, som fackorganisationerna tillämpa, en politik, som man redan före kriget i Australien utbildad därefter, att det var ytterst svårt för en vit, icke brittisk arbetare att inkomma i denna arbetarestyrda republik. Även Amerika, som lämnade invandringen fri för den vita rasen, tillämpade mot den gula den mest obönhörliga avspärrningspolitik.

Här i Sverige visade det sig under loppet av år 1919, att det var ett rent olidligt och ur administrativ synpunkt ohållbart tillstånd, att fackorganisationernas till- eller avstyrkande skulle vara avgörande för berörda frågor behandling. Det kom så många klagomål från näringsidkare och andra, att man nödgades införa en annan ordning, vilken ännu i huvudsak består. Denna ordning går ut på, att när det gäller arbetsanställning av något slag för utläningar från ett land, i förhållande till vilket passvisering gäller, skall den svenska arbetsgivaren inkomma med en ansökan till utrikesdepartementet och förete såväl bevis för att motsvarande arbetskraft icke kan anskaffas här i riket, t. ex. genom offentliga arbetsförmedlingen, som ock bevis för att den utländske yrkesmannen i fråga är en fackkunnig och välmeriterad person. Så remitteras denna ansökan till polisen, som prövar den ur sina synpunkter, och sedan går den till socialstyrelsen, som ur arbetsmarknadssynpunkt, med hänsyn till rådande arbetsmarknadsläge för näringsgrenen i fråga och med sin kännedom i övrigt om hithörande förhållanden, till- eller avstyrker ansökningen. I kinkigare fall rådför sig därvid socialstyrelsen i form av infordrade utlåtanden med dels vederbörande fackorganisation och dels näringsidkarnas motsvarande organisationer. När dessa utlåtanden inkommit, tager som sagt styrelsen ståndpunkt för ett till- eller avstyrkande, och sedan går ärendet för slutligt avgörande till utrikesdepartementet. Detta är den välbetänkta och hittills i stort sett tillfredsställande ordning, som för närvarande gäller.

Efterhand har, som nyss antyddes, en viss lättnad kommit till stånd på ifrågavarande område såtillvida, som Sverige träffat avtal med vissa länder rörande införande av ömsesidighet med hänsyn till viseringstvängets borttagande. Man kan därvid konstatera, som status quo nu ter sig, att med alla »segrarländer», med alla angelsaxiska och romanska länder, passviseringstvänget bortfallit. Med »nederlagsländerna» däremot, såsom Tyskland, Österrike, Ungern, den gamla Donaumonarkiens successionsstater, randstaterna och Ryssland, kvarstår sistnämnda tvång. Berörda länders undersåtar måste för att inkomma i riket alltjämt erhålla tillstånd därtill av svensk myndighet, som beviljar visering, och som, när det gäller anställning, behandlar ansökningen enligt den procedur, som nyss angavs.

Jag behöver icke närmare belysa de skäl — jag har redan antytt dem — som göra, att man ännu bibehåller passviseringstvänget i förhållande till de senast omtalade länderna, sålunda särskilt randstaterna, Ryssland, Polen och de centraleuropeiska länderna. Det finns därstädes, som jag sagt, ett befolkningsöverskott, som numera, sedan Amerika i stor utsträckning stängt sina portar för invandring från Europa, försöker skaffa sig placering i vår världsdelen. År 1925 landstego 166,000 personer i New York som emigranter mot icke mindre än en miljon år 1913. I en sådan utsträckning har Amerika nedbringat sin invandring, vilket, som herrarna veta, skett i förening med en högprotektionistisk tullpolitik, som är avsedd att förvandla jätterepubliken till en ekonomisk autarki och varigenom konkurrens utifrån av både varor och människor skall utestängas från ifrågavarande, av naturen därjämte så rikt gynnade område. För Europas vidkommande fortsätta alltså vandringsrörelserna, skärpta

därigenom att särskilt Italien icke kan annat än i Europa och kanske i någon utsträckning även i Syd-Amerika och Afrika placera sitt allttjämt lika rikligt kvällande befolkningsöverskott. Numera är Frankrike Europas främsta invandringsland. Där arbeta en miljon italienare och flera hundra tusen tjeckoslovakier och polacker. Med flera dylika stater, såsom Italien, Tjeckoslovakien och Polen, har Frankrike slutit formliga traktater, som reglera invandringen av arbetskraft.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.
(Forts.)

Här dyker fram ett problem av samma innebörd som det vi möta i handelspolitiken. Jag hade äran att vid en kongress i Rom för två år sedan, vilken behandlade ifrågavarande problem, företräda den svenska staten, och det var påfallande, att precis de motsättningar, som enligt vad jag nämnde, gjort sig gällande på handelspolitikens område, alltmera yppas staterna emellan, när det gäller frågan om import av arbetskraft och utestängning av utländsk arbetskraft. Det gör sig på detta område gällande samma strävan ute i världen som inom handelspolitiken. Man höjer tullmuren, och man rustar sig för traktatförhandlingar på ett sätt, som man sedan beräknar få fördel av — i det hänseendet visar sig ju bristfälligheten för vårt vidkommande i den föreliggande handelstraktaten. Man bestämmer, att industrierna måste förlägga sina fabriker inom landets gränser; eljest tager man icke emot varor av dessa industrier såsom avnämre — något som föranlett, att flera av våra förnämsta industriella företag flyttat en del av sin fabrikation innanför tullgränserna. Denna strävan till isolering, till kampberedskap, går igenom utvecklingen på detta område. Man låter visserligen passviseringstvånget formellt bortfalla, men i stället uppehåller man, ja, skärper, sin under krigstiden utbildade inre polisövervakning av främlingar. Man låter visserligen främlingarna komma innanför gränserna, men de få icke söka anställning, icke hyra bostad i landet utan särskilt tillstånd av vederbörande inrikesmyndigheter. En svensk arbetare kan t. ex. komma in i Berlin, om passviseringstvånget enligt traktaten upphäves, men för att få anställning måste han vända sig till vederbörande »Landesarbetsamt», som prövar, vilken arbetsgivare han skall få anställning hos och om han över huvud är behövlig; allmän myndighet utreder frågan, huruvida man ur bostadssynpunkt vill taga emot honom eller ej.

På detta sätt släppas alla arbetssökande utlänningar framför den barriär, som byggts upp innanför gränserna av respektive stater. En sådan barriär sakna vi här i Sverige. Det är sålunda belysande, att när passviseringstvånget föll mellan England och Sverige å ena sidan och mellan Schweiz och Sverige å den andra, förbehöllo sig England och Schweiz, att den som sökte arbetsanställning, alltfört skulle underkastas viseringstvång. Med tanke på den engelska massarbetslösheten kan man från engelsk sida förstå denna synpunkt, och med tanke på den »Überfremdung», såsom man uttrycker det i Schweiz, vilken sedan gammalt hotar detta land i Europas mitt, kan man också förstå Schweiz' krav i detta fall. Nu genomfördes reciprocitet, så att också Sverige för sin del stadgade, att ingen finge utan särskild prövning komma in från England och Schweiz, som sökte arbetsanställning. Detta är emellertid bländverk från vår sida; reciprociteten är bara ett sken men ingen realitet. Ty om en schweizare eller en engelsman kommer in på ett pass till Sverige och saknar anställning så kan han dagen därpå skaffa sig en sådan, och ingen människa kan här utöva någon kontroll i det hänseendet! Vår polis är icke alls organiserad för ändamålet, och vår socialförvaltning har icke heller sådan uppgift sig ålagd. Men i England och i Schweiz går det icke lika lätt för en svensk. Där se herrarna, att den ömsesidighet, som förutsattes vid viseringstvångets upphävande och det undantag, som därvid stadgades, är en ömsesidighet bara på papperet, men ingalunda i verkligheten.

Nu står riksdagen i begrepp att godtaga ifrågavarande traktat, om vilken

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.

(Forts.)

det heter i den kungl. propositionen: »I och med att passviseringstvånget upphäves, torde även för Sveriges del behov kunna uppstå av sådana föreskrifter till skyddande av den inhemska arbetsmarknaden». Ja, nog föreligger ett uppenbart behov härvidlag. Det vore av största intresse att få erfara, hur Kungl. Maj:ts regering tänkt sig frågan ordnad för framtiden. Är det regeringens mening, att sedan viseringstvånget i förhållande till Tyskland bortfallit — vilket har stor betydelse därför att Tyskland är ett genomgångsland till de från de synpunkter jag anført vida mera betänkliga länder, som ligga öster och sydost därom — är det regeringens mening, tillåter jag mig härmed spörja, att införa en ersättning för det bortfallna viseringstvånget genom andra *effektiva skyddsåtgärder*, så att vi icke riskera att få en massinvasion av mindre önskvärda element från det överbefolkade och fortfarande av masselände hem-sökta Central- och Ost-Europa? Förefaller det icke kammaren, som om denna fråga överhuvud hade en så oerhörd betydelse ur skilda synpunkter, att det verkligen vore på tiden, att *riksdagen* härvidlag finge något mera att säga till om? Här ha nu olika regeringar laborerat sig fram under årtal med en författning, som ger åt administrativa myndigheter oerhörd maktfullkomlighet över människors väl och ve. Det måste väl anses vara en i högsta grad egen-domlig situation, att den svenska arbetareklassens väl och ve hänger på en administrativ förordning. Upphäves passviseringstvånget utan vidare, kunna vi få hela vår arbetsmarknad översvämmad av utlänningar. Jag kan föreställa mig, att man på de håll, där man räknar med de starka fackorganisationerna, har förhoppning om att de kunna ersätta myndigheterna och den officiella kontrollen med organisationernas maktövertag. Det har nämligen inom väl organiserade yrken upprepade gånger hänt, att sedan en arbetsgivare fått tillstånd att från utlandet hämta en kvalificerad yrkesman, för vars behövighet han kunnat framlägga fullt tillfredsställande bevis, och sedan passviseringen avstyrks av vederbörande fackorganisation, så har denna person, efter att ha kommit in i landet och börjat sitt arbete redan efter en vecka fått så nog av den »kamratliga» behandling han rönt från sina kollegers sida, att han skyndsammast begett sig härifrån. Jag menar att när organisationerna ha dylika ur vanlig legal och borgerlig synpunkt illojala medel till sitt förfogande, kan man nog på många områden, om icke invasionen blir alltför talrik, förstå att skydda sig. Men sådana osympatiska resurser har man icke på alla yrkesområden. Jag tänker t. ex. på det svåra läge, vari massor av kontorister o. dyl. befinna sig här i landet: dessa ha icke möjligheter att på något sätt skaffa sig hjälp genom att såsom surrogat för myndigheternas åtgärder köra iväg utländska konkurrenter. Jag tänker också på stora lager av den betryckta medelklassen, på små företagare och andra, vilka här kunna, om man utan vidare motåtgärder upphäver passviseringen, plötsligt se sig omvärvda och nedkonkurrerade av utländska bulvanföretag inom respektive branscher.

Här föreligger sålunda, mina herrar, enligt min uppfattning en betydelsefull fråga, som påkallar uppmärksamhet. Jag hemställer därför vördsamt, om kammaren kan få någon upplysning från särskilt herr handelsministerns sida, som varit föredragande i detta ärende, huruvida regeringen är betänkt på att ersätta passviseringen med andra skyddsanordningar, och huruvida det icke är lämpligt att riksdagen sättes i tillfälle att bilda sig en uppfattning i dessa frågor — dess medverkan torde för övrigt krävas för att få till stånd varje effektivare skyddsanordning härvidlag. Ty sådana anordningar lära näppeligen kunna byggas på 1914 års lag i dess nuvarande skick.

Jag har endast i korthet kunnat beröra de spörsmål det här gäller. Behandlingen av föreliggande traktatförslag har även det forcerats på ett sådant sätt, att man förgäves i bevillningsutskottets utlåtande efterlyser varje tecken på att utskottet hunnit tänka på än mindre penetrera det av mig nu berörda riksviktiga

problemet. Jag menar, att det skulle vara lämpligt, om utskottet toge sig en lunderare på saken, framför allt då ur den riksdagssynpunkt jag nämnde.

På grund härav anser jag, herr talman, att då jag icke finner någon fara föreliggande i ett dröjsmål, tillräckliga skäl vara för handen att yrka återremiss av bevillningsutskottets förevarande utlåtande.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjofarts-traktat.
(Forts.)

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Svensson**: Herr talman! Med anledning av den direkta fråga, som herr Järte framförde till mig, hur jag ställde mig till spörsmålet om ävågabringande av en slags inre barriär i förevarande avseende såsom en ersättning för den kontrollanordning, som ligger i passviseringen, vilken det ju nu är meningen att borttaga i förhållande till Tyskland, så vill jag svara, att regeringen givetvis haft sin uppmärksamhet riktad på möjligheten av att sådana åtgärder kunna bli av behovet påkallade och därför sört för att vi i det avseendet icke äro bundna av traktaten utan ha fullt fria händer. I övrigt är denna fråga föremål för beredning och prövning i justitiedepartementet. Denna beredning och prövning har emellertid icke lortskridit så långt, att jag är i tillfälle att nu göra något uttalande om innebörden av den ståndpunkt, som det där kan bli fråga om. Saken är dock, som sagt, föremål för uppmärksamhet och beredning i vederbörande departement.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Samtliga de talare, som uttalat sig till förmån för det föreliggande traktatförslaget, ha haft det gemensamt, att de ansett, att förslagets ogynnsamma bestämmelser om vårt jordbruks ställning i förevarande avseende varit något oundvikligt, något som stått skrivet i stjärnorna. Man har eljest alltid hört, att det vid avslutandet av handels-traktater varit nödvändigt att ha bytesobjekt att tillgå. Jag uttalade också i mitt förra anförande den förmodan, att bytesobjekten tagit slut, när man nått så långt som till importtullarna på jordbrukets område.

Jag har icke, såsom man sagt, klandrat underhandlarna i detta fall, ty därtill har jag saknat skäl; när de icke haft mera att byta bort, ha de måst sluta, och det skall man icke förebrå dem.

Det är givet, att herr Nylander i denna fråga särskilt gjort sig till tolk för industrien, som han representerar; det var hans enkla skyldighet, och det klandrar jag honom icke för. Möjligtvis är han icke lämplig såsom underhandlare för det svenska jordbruket, men herregud, ingen är ofelbar och kan duga till allt! Jag vet också, att en känd teoretisk jordbrukare berömt ifrågavarande traktat, men det måtte bero på att han så länge varit borta från det praktiska jordbruket.

Man talar vidare om de förmåner, som genom traktaten erhållits i fråga om passavgifter o. dyl. Ja, men detta betyder icke mycket i förhållande till de stora export- och importfrågorna; vid en jämförelse i det hänseendet krympa allt förmånerna ihop avsevärt.

Herr Nylander yttrade vidare, att det vore alldeles otänkbart, att Tyskland självt kunde förse sig med animaliska produkter i tillräcklig omfattning och att det därför just icke gjorde någonting, hurudana tullsatserna vore härvidlag, blott de vore lika bra som för andra länder. Kan man vara riktigt säker på den saken? Herr Nylander ställer sig här på i stort sett samma linje som vad socialdemokraterna bruka göra i dylika fall. Herr Månsson i Furuviik har ofta räknat ut t. ex., hur mycket producenten tack vare tullskydd å en vara direkt berövar konsumenten; han utgår givetvis från att det alltid är konsumenten, som skall betala kalaset. På samma sätt tycks också herr Nylander betrakta saken vis å vis Tysklands konsumenter; det är ingenting för oss att bry oss om, menar han, hur höga dessa tullar för konsumenterna av jordbruks-produkter äro! Jag kan knappast tillägna mig denna åskådning och så måtte

Ang. en mellan
Sverige och
Tyska riket av-
sluten handels-
och sjöfarts-
traktat.
(Forts.)

icke tyskarna själva ha sett saken, ty de ha ju varit mycket angelägna att få ned tullarna här i Sverige på de varor, de exporterar hit.

Det har här talats mycket om att det skulle vara för tidigt att nu falla ett gmdöme om denna traktat. Ja, det är det naturligtvis, om man skall historiskt skärskåda densamma, men nu gäller det enligt min uppfattning att träffa ett avgörande av ekonomisk natur. Tages traktaten nu, så tages den. Sedan den väl är ingången, är det väl försent att börja diskutera traktaten och dess bestämmelser. Jag kan nämligen icke förstå annat än att man får lov att taga ställning till traktaten, innan och icke efter sedan den avslutats.

Så fick vi det trösteordet, att vi icke kunde bedöma något, förrän Tyskland avslutat hela raden av de handelstraktater, Tyskland håller på att ingå. Först därefter skulle vi veta vad vi ha att rätta oss efter. Ja, herr Nylander, det var en mycket klen tröst det där. Det vore mycket tråkigt, om vi här i Sverige skulle vara beroende av om andra folk vilja göra något för vår räkning eller ej. Det tror jag för övrigt sannerligen icke de andra folken bry sig om. Den som icke tar vara på sig själv, den bryr sig ingen annan om att göra något för.

Så sade herr Nylander, att han själv varit i tillfälle konstatera, huru väl de tyska agrarerna förstodo att taga vara på sina intressen, eller med andra ord sagt: de voro icke goda att tagas med. Ja, det är möjligt, och åtskilligt tyder ju också på att Tyskland betraktar dessa frågor med helt andra ögon, än vi göra här i Sverige. Jag skall bara taga ett exempel. För ett levande nötkreatur, vägande 500 kg., uppgår den tyska importtullen till efter traktatsförslaget 71 å 72 kronor. Här i Sverige har man förklarat, att 10 kronor är tillräckligt. En gång i tiden väcktes det här motion om införandet av viktullar härvidlag, men det sade man nej till. Hur kan man tro att det skall gå så lätt, som herr Nylander gjorde gällande, att överstiga en tullmur som är 7 gånger så hög, som den vi här ha? Jag förstår inte hur det skulle gå till och jag tror för min del, att herr Nylander är en man som knappast har någon större önskan att skydda det svenska jordbruket.

Herr Olsson i Golvvasta: Herr talman! Efter denna långa debatt skall jag bliva mycket fåordig. Jag har inom utskottet tillåtit mig att hysa samma uppfattning som herrar Lindman, Nylander och Olsson i Kullenbergstorp här i dag uttalat angående plattformen för underhandlingarna med Tyskland. Men jag fick ju naturligtvis av ordföranden i utskottet veta, att denna min uppfattning vittnade om ren okunnighet. Jag vill i alla fall nu konstatera, att jag med denna min åsikt har kommit i ganska gott sällskap, även en av underhandlingarna, nämligen herr Leufvén i Sveriges allmänna lantbrukssällskap har i en intervju med Heines byrå uttalat sig precis i samma riktning, som jag gjorde i utskottet. Alltså anser jag mig vara i gott sällskap, då jag fortfarande hyser samma enkla uppfattning. Jag var kanske inom utskottet den, som ställde mig mest betänksam mot denna underhandling och de resultat, som man därvid kommit till. Jag uttalade också i utskottet, att jag var starkt betänkt på att yrka avslag på det hela samt att reservera mig mot utskottsutlåtandet. Men jag förstod ju, att det icke var någon möjlighet att förmå riksdagen att gå med på avslag eller uppskov med traktatens godkännande. Då utskottet emellertid på några få rader sade, »att jordbrukets och järnhanteringsens ävensom andra svenska näringsars intressen i flera delar icke vunnit önskvärt beaktande», ansåg jag min ståndpunkt i alla fall ha från utskottets sida erhållit så pass mycket erkännande, att jag icke reserverade mig mot beslutet. Efter vad jag nu hört, har också första kammaren redan antagit utskottsförslaget.

Jag begärde egentligen ordet, när herr Nylander i sitt anförande framhöll med bestämdhet, att vi efter det traktaten trätt i kraft skulle komma att få en avsevärd export på Tyskland av svenska hästar i allmänhet och icke bara

av vad man skulle kunna kalla rashästar, eller som herr Olsson i Kullenbergs-torp uttryckte sig »avelsdjur». Jag skall icke precis påstå att det endast är fråga om avelsdjur. Men om man läser anmärkningen under punkt 100, där det står så här: »Tullnedsättningar, som Tyskland beviljar för hästar av rent kallblod, skola under motsvarande förutsättningar tillämpas även å hästar av svensk ardenneras och å generationshästar av svensk ardenneras» — märk »generationshästar», kan jag icke förstå annat, än att dessa hästar äro sådana som vi i Mellansverige och Norrland med ett gemensamt namn kalla pappershästar, d. v. s. stamboksförda och som det finnes papper på i flera generationer, som sålunda falla under rubrik 100.

Det är mycket trevligt och intressant att höra herr Nylander när han är inne på områden, som han fullt behärskar. Men när herr Nylander kom in på hästarna och priset å dessa var han enligt min mening mindre lycklig. Han ville göra gällande att priset på våra hästar efter handelsavtalet med Tyskland skulle komma att stiga till förfång för en del jordbrukare. Det skulle bara bli vissa provinser, som skulle få en betydande fördel, och bli till en viss betänklig nackdel för sådana som behöfde köpa in sina hästar — han tänkte väl på oss här i Mellansverige och i Norrland. Men jag ber att få upplysa herr Nylander om, att vi sannerligen icke äro det ringaste ledsna om priset på hästar i allmänhet i Sverige skulle höjas med 100 eller 150 kronor över lag, det tror jag ingen köpare skall vara ledsen över. Ty vi föda i regel upp våra hästar själva allt efter behov, och behöva vi någon gång köpa eller byta till oss en häst, så ha vi en annan gång en häst som vi kunna sälja, så det jämnar ut sig, och vi äro som sagt icke det ringaste ledsna, om priset på hästar höjes med 100 eller 150 kronor på grund av detta avtal.

Jag vill som slutord uttala, att jag sannerligen icke är det ringaste glad över denna uppgörelse, trots att jag varit med och underskrivit detta utskottsbetänkande, utan att ha reserverat mig.

Herr Röing: Herr Järte yrkade i sitt anförande återremiss på det föreliggande betänkandet, trots det att utskottet självklart även ägnat den av honom åberopade artikeln i handelstraktaten den uppmärksamhet som utskottet ansett vara behöfvlig.

För mig personligen äro de upplysningar herr Järte lämnade inga nyheter. Jag ber få meddela kammaren, att första kammaren utan votering och utan att något avslagsyrkande blivit framställt under debatten biträtt utskottets hemställan, så att, om andra kammaren nu skulle bifalla herr Järtes återremissyrkande, kommer det endast att föranleda en hemställan från bevillningsutskottet, att andra kammaren måtte fatta beslut i frågan. Det finnes under sådana förhållanden ingen anledning att bifalla herr Järtes yrkande, varå jag, herr talman, tillåter mig yrka avslag.

Skulle det finnas någon i denna kammare, som skulle ha missuppfattat mitt svar till herr Lindman, däri jag uttalade, under vilken förutsättning jag yttrade mig, så vill jag stryka under, att beträffande vad som förekom i utrikesnämnden, när detta ärende behandlades, har herr Lindmans uppgifter självklart vitsord.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande det under överläggningen gjorda yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Härefter gav herr talmannen beträffande utskottets hemställan propositioner dels på bifall å nämnda hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. en mellan Sverige och Tyska riket avsluten handels- och sjöfarts-traktat.
(Forts.)

§ 5.

Föredrogs vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § 2 mom. i förordningen den 22 maj 1925 med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 23 oktober 1908 (nr 128) angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 50, i anledning av väckt motion om tullfrihet för karbidkväve m. fl. gödningsämnen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om återbetalning av lånemedel;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till högsta domstolen och regeringsrätten jämte i ämnet väckta motioner;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till justitiestaterna under Svea och Göta hovrätter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor samt dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl.;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden; och

nr 153, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statsunderstöd till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag för utförande av ett hamnspår;

bevillningsutskottets betänkande, nr 51, i anledning av viss del av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

andra lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckta motioner om viss ändring i värnpliktslagen; samt

jordbruksutskottets utlåtande, nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Arkösund	under 3 dagar fr. o. m. den 23 maj,
» <i>Vennerström</i>	» 3 » » » 23 »
» <i>Karlsson</i> i Nynäshamn	» den 23 maj och
fru <i>Thüring</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 23 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 25 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 148—152.

§ 2.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 153, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statsunderstöd till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag för utförande av ett hamnspår; och godkände kammaren den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

§ 3.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande nr 51, andra lagutskottets utlåtande nr 33 och jordbruksutskottets utlåtande nr 68.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 31, angående arvode åt häradshövdingen H. Kylander, vilken inom utskottet biträtt vid behandlingen av vissa frågor;

statsutskottets utlåtande, nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen jämte en i ämnet väckt motion; och

andra lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 7 mom. 2 och § 8 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 sid. 1) angående utvidgad näringsfrihet.

§ 5.

Ordet lämnades härfpå till

Herr af **Ekenstam**: Herr talman! Jag anhåller, att första särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 40.

lag om delning av jord å landet m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, måtte å föredragningslistan till det plenum, som är utsatt till torsdagen, uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.44 e. m.

In fidem
Per Cronvall.